

Preek Startzondag 12 september 2021

(De tekst hieronder is een uitgebreidere versie, waar de in de dienst uitgesproken op is gebaseerd. De uitgesproken preek was meer opgebouwd met de vijf punten, die in de tekst eerst niet, maar wel aan het eind genoemd worden.

De ingesprongen alinea's tussen [...] zijn extra opmerkingen, bedoeld als achtergrond en verdere verdieping.)

Lezingen:

- Lukas 11:1-4
- Genesis 15:1-6 (evt. 7-21)
- Genesis 17: 1-6, (evt. 7-14) en 15-19

Gemeente, zussen en broers,

Van U is de toekomst, dat is het thema dat de landelijke kerk aanreikt, zo heet ook de visienota. En voor de startzondag wordt dat verbonden met de bede uit het Onze Vader, om de komst van het Koninkrijk. We hebben daar net over gelezen.

Als Jezus de vraag krijgt om zijn leerlingen te leren bidden, dan houdt Hij het kort. (Daar kan ik nog wat van leren. Want ik ben in dit opzicht heel anders dan Jezus, en de navolging valt me zwaar ... Ik heb juist altijd teveel tekst, die mij tenminste dan ook heel belangrijk en relevant lijkt. Er is zoveel te vertellen, zoveel meer, over achtergronden en diepgang! En het is toch ook mijn taak om het Woord te verkondigen ... Ik doe mij best om dat niet te lang te laten zijn, en voor deze zondag (en misschien vaker) doe ik het nu zo dat er een – relatief! – korte versie van dit verhaal in de dienst zit, en een langer verhaal komt dan via de website beschikbaar. Daar komt het op, ik moet nog even zien wanneer dat lukt, maar goed. Wie er belangstelling voor heeft, kijk dan later vandaag of anders morgen nog eens.)

Het zijn maar een paar dingen die je moet 'vragen'.

[Als het daar al om gaat bij bidden. Misschien moet je eerder zeggen: waar je op gericht moet zijn in je leven.]

Het gaat om Gods Naam heiligen – dus prijzen, niet vloeken of misbruiken; er met ontzag mee omgaan. En het gaat om de komst van Gods koninkrijk.

[Of misschien gaat het meer om het koningschap van God, dat erkenning zou moeten krijgen).]

Verder brood en vergeving en verlossing, niet beproefd worden.

[En misschien kun je zeggen dat die verdere gebeden eigenlijk al in die ene bede om het Koninkrijk zitten. Want daar, als God koning is, dan is er brood voor ons allen, dan wordt dan gedeeld, en daar worden verstoringen in relaties recht gezet, en daar wordt het kwaad overwonnen.]

Het is een heel sober gebed eigenlijk, Spartaans, al klinkt dat gek. Te sober, denk ik voor ons, te kernachtig. Want zouden we het daarmee echt redden, met alleen dit te bidden? Ons bidden, onze spiritualiteit wil denk ik toch meer, en misschien liever ook wel andere dingen, dan dat Rijk, die toekomst. Als we eerlijk zijn, is dat nou echt het hart van ons gebed?

Als we ons willen richten op Gods toekomst, dan gaat dat misschien wel een beetje tegen ons in.

[Dat zit onmiskenbaar in het Onze Vader. Als het gaat om *Uw* Naam, *Uw* Koninkrijk (en bij Matteüs ook nog '*Uw* wil'), dan klinkt daarin mee: niet die van een ander. Geen andere naam, geen andere koning en geen andere wil! En dus ook niet die van ons – het ons vinden we op andere plekken in het gebed, en waar, dat is eigenlijk ook al veelzeggend en moeite van het onderzoeken waard.]

Er staat natuurlijk het een en ander over die toekomst van God in de bijbel. Maar dan is het beeld wel heel gemengd. Er is hoop en heil en belofte, mooie beelden en visioenen. Maar er is evengoed angst, dreiging, ondergang en strijd. En vaak zit dat dicht tegen elkaar aan, is het haast in elkaar verweven. Een mooie heilsprofetie over de toekomst, dat was natuurlijk het mooist en het inspirerendst geweest – had het beste gevoel gegeven, het meest startzondag-achtig. Want dat is de startzondag-*feel*: motiverend, enthousiasmerend, activerend. Maar dan kiezen we voor één kant van het bijbelse spreken – en dan is dat toch denk ik meer ons idee, onze wens – dan Gods toekomst.

En als we eerlijk zijn, dan heeft de gerichtheid op de toekomst in onze tijd ook die dubbelheid van hoop aan de ene kant maar angst en vrees aan de andere. En dan is er nog meer reden voor dat laatste, voor grote bezorgdheid over wat voor toekomst we tegemoet gaan. In elk geval is het heel erg open en onzeker. En als we zeggen dat het Gods toekomst is, dan geeft dat houvast – maar het neemt het heel erg opene en onzekere en soms angstige niet weg.

Daarom kwamen we bij Abraham uit, nadenkend over en zoekend naar een tekst die ons zou kunnen aanspreken en ons op de goede weg zou zetten. Daar is de belofte, de toekomst die door die stem wordt aangezegd, bij herhaling zelfs. Er is geloof en hoop en vertrouwen. Tegelijk is er vaak niets van te zien, is het alleen maar een woord, een belofte, terwijl de feiten, de werkelijkheid er strijdig mee zijn. Het is allemaal nog verborgen in de toekomst. Gods stem klinkt maar Gods kracht en vervulling zijn in de toekomst verborgen. En voor Abraham staat er iets op het spel met die toekomst – of 'iets'; beter gezegd: alles. Eigenlijk heeft hij ook alleen maar ... hoop. Van U is de toekomst – dat zou Abram van ganser harte kunnen zeggen, en 'Uw Koninkrijk, Uw beloofde toekomst kome' zijn oprechte gebed. Want je kunt dat ook anders zeggen, dat 'van U is de toekomst'. Het kan ook te snel of te gemakkelijk gezegd worden, een beetje cynisch eigenlijk, als vrome doodoener. Dat zegt dan iemand die in het heden helemaal thuis is. Met 'van U is de toekomst' kun je God ook een beetje uit het heden duwen, de toekomst in. En dat is natuurlijk in onze tijd helemaal twijfelachtig, want in onze tijd wordt die toekomst steeds onzekerder. Is er nog toekomst dan? Of is het zo dat we, na eerst de wereld, een leefbare wereld naar God hebben geholpen, dan van het laatste restje opeens zeggen: het is van U, het is aan U? Waar het oprecht klinkt, komt het voort uit een gebrek, een missen van God in het hier en nu. Zoals bij Abram. Dat gemis is er gekomen door de belofte, door die stem. Daardoor heb je gehoord dat het anders kan en anders moet – moet en zal, wat hoop en moed geeft. Maar ook uitzien en verwachten en de pijn als dat uitblijft – en lang uitblijft, heel lang.

Zoals bij Abram. De belofte van een groot volk als nageslacht, maar je vrouw is en blijft onvruchtbaar, jaar na jaar na jaar, en met elk jaar wordt ze ouder en wordt die beloofde toekomst vreemder en onwaarschijnlijker of toch eigenlijk gewoon onmogelijker.

[Lezen Genesis 15:1-6]

Daar is dus geloof en hoop, zo kennen we Abraham als aartsvader van het geloof, als geloofsheld. Maar meteen daarna is er onzekerheid en twijfel. (Te lezen in Gen. 15:7-21).

Dan gaat Abram de nacht in, wachtend bij de kadavers van geslachte offerdieren op God die een verbond wil sluiten. En het wordt ook een duistere, nachtmerrie-achtige nacht. Het verbond wordt gesloten, de belofte herhaald, maar Abram hoort ook van ondergang en strijd, onderdrukking, eeuwenlang. Die belofte schuift heel ver de toekomst in. Wat heeft Abram er dan nog aan? Ja, hij zal in vrede gaan en heengaan, oké. Maar die belofte dan, wat ziet hij daarvan?

Er komt zo weinig van terecht, dat Abram en Sarai zelf actief worden: eerst wijst Abram op Eliëzer (Gen. 15:2) en later Sarai komt met Hagar, en zo komt Ismaël (Gen. 16). Zo is er toch een zoon, zo lijkt alles toch goed te komen, anders dan gehoopt.

Maar dan komt God nog eens – 13 jaar later ...

[Lezen: Genesis 17: 1-6, en 15-19]

[Veel uitgebreider komt Hij dan aan het Woord, van vers 2 tot 16, bijna onafgebroken spreekt Hij. Het heeft bijna iets wreeds, als God, na nog weer zo'n lange tijd, tegen een kinderloze senior met een inmiddels dubbel onvruchtbare vrouw (nu ook nog van ouderdom, van dat lange wachten van God), zo zonder pardon nog een keer over dat grote volk, dat die eenzame Abram uitermate talrijk zal zijn, en dat daarom zelfs maar zijn naam verandert moet worden.]

Nog eens wordt de belofte herhaald. Er komt een volk, en die komt uit een zoon, en die zoon komt uit Sara.

En dan lacht Abram. We kennen dat eigenlijk alleen van Sara, maar hij doet het net zo. En is het niet begrijpelijk, ja maakt God het er zelf niet naar? Ja toch?

Ik denk het inderdaad. Dat Hij het ernaar maakt. Misschien zou je kunnen zeggen: bewust. Want dat maakt het leven met God tot een leven van wachten, en blijven verwachten, en volhouden, en vertrouwen – zoveel en zo lang, dat je het niet volhouden kunt. Dat de twijfel toeslaat, het ongeloof. Daar valt God niet van om. Bij Abram en Sara lokt Hij het zelfs uit. Hij maakt het er bewust naar dat de mens zegt: die belofte van U, die toekomst, dat Koninkrijk – laat me niet lachen. Ik geloof het niet meer – het kan ook niet.

[Eerlijk gezegd kruipt bij mij dat ongeloof ook altijd bij mij omhoog, als je denkt over Gods toekomst, over de wederkomst, over de opstanding, een leven na dit leven met alle voorgaande generaties, en hoe oud ben je dan, of als er geen tijd is, hoe leef je dan – het is toch eigenlijk volkomen onvoorstelbaar, of eigenlijk ongelooflijk. Ook als het gaat om het oordeel, om gerechtigheid, dat alles rechtgezet wordt. Ik kan me er geen voorstelling van maken. Tegelijkertijd kan ik er niet zonder, en kan volgens mij het geloof er ook niet zonder.]

God lokt die lach van het ongeloof uit en Hij gaat vervolgens met die lach aan de haal. Die bijna spottende lach. De weg met God brengt je daar soms. Bij de afgrond, in de donkere nacht, zo zagen we al in hoofdstuk 15. Maar ook bij de twijfel, de wanhoop, het ongeloof. Het is alsof God dat opzoekt, alsof Hij zich liever bij het bespottelijke ophoudt dan bij het rationele, redelijke, logische, dat wat meteen duidelijk en evident is.

Niet voor niets gaat die zoon Isaäk heten – daar zit het Hebreeuwse woord voor 'lachen' in. Je kunt zeggen: hij is een bron van gelach, van vreugde. Er wordt om hem gelachen. Maar ook dat is weer dubbel: waar hij eerst met spottende lach begroet wordt, wordt dat een lach van vreugde. Maar het blijft dubbel. Het is een tragische, misschien tragi-komische figuur.

Want je kunt ook vertalen met 'het lachertje'. Het is niet de sterke figuur, de vitale, potente held. Vergeleken bij Ismaël lijkt hij in het niet te vallen (over Ismaël wordt gezegd dat hij een

wilde ezel van een mens zal zijn, zijn hand tegen allen – en omgekeerd. Er spreekt in elk geval strijd en kracht uit.)

Het lijkt erop dat de Eeuwige eerst zo lang de hoop en het geloof op de proef stelt totdat het omslaat in ongeloof, in een lach. Dat is in elk geval ook de weg van Abraham en Sara. En dat dan die lach van ongeloof verandert in een werkelijke lach van bevrijding, van vreugde – misschien wel evengoed van ongeloof en verwondering dat de belofte waar is geworden, dat de toekomst wel degelijk van God is. Dat is ook bij de vervulling zo, want nog steeds blijft het onzeker en belofte en toekomst. Nog steeds is Isaäk een lachertje, kan niet in de schaduw staan van de sterke, krachtige Ismaël.

Zoals het was bij Abraham, zo kom je ook vijf punten weer tegen bij Isaäk:

1. Dat we terecht God met de toekomst verbinden, want het meeste moet nog komen.
2. Dat het vaak verborgen is, dat het aangevochten hoop is, en soms veel te lang wachten, een weg door de diepte heen.
3. Dat je merkt dat de vervulling ook niet in jouw leven komt en op jouw gericht is, maar op het nageslacht en dat je dus ook leeft voor je kinderen, voor de volgende generatie.
4. Dat je de toekomst niet kunt regelen of organiseren, dat wij die toekomst niet zomaar in het heden kunnen realiseren, omdat het niet gebonden is aan de mogelijkheden van het heden
5. maar dat het gaat om ontvangen wat God wil geven, verwachten, bidden, uitzien ... eigenlijk maar met één kernachtig gebed: Uw Koninkrijk kome.